

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLIII. Deum infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam,
gratiarumq[ue] actionem inuitare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

Plaut. in
Trucul.

uēnit. Si autem hoc sanguis Martyrum potuit; sanguis Christi, quid non valebit, qui sanguini Martyrum vim omnem virtutẽque cõtulit? Seculi sapientes aiunt: *Piaculum est, misereri nos hominum, rem male gerentium*; & aliorum sanguis ad cælum clamat, vt vindictam impetret: sanguis Christi, clamat ad cælum, vt veniam impetret; estq; tam mitis, vt gloriosum ducat, *misereri hominum, etiam rem male gerentium*. Hanc indolem à Magistro suo Sancti trahunt, qui sciunt, misericordiæ esse officium, miseris succurrere.

C A P V T X L I I I .

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiã gratiarũq; actionem inuitare.

I.

anguis Christi Seruatoris tantæ est efficacitatis, vt non ille solùm delere peccata mortalium possit; sed etiam vim cõferat sanguini Martyrum peccata propria abluendi, & alienis veniam impetrandi. Neque sanguini tantùm, sed etiam aquis Baptismi, & lachrymarum hanc virtutem indit. Scribit Aristoteles, fontem esse in Sicilia, in quo si aues aliãque animantia suffocata immergantur, reuiuiscant. Et multos audiui oculatos testes, qui se vidisse affirmarunt, canes in antrum quoddam Italiæ inductos viuos, reductos pestilenti aurã velut mortuos; qui, si in proximum stagnũ iniiciantur, ad se & vitam pristinam redeant. Quis hîc non agnoscat magistrã pœnitentiæ atque lachrymarum naturam? Defuncta erat Deo Magdalena, *lachrymis capit rigare pedes Christi, & reuixit: audiuit enim: Remittuntur tibi peccata. Fides tua te saluam fecit: Vade in pace*. Mortuus erat Deo Petrus, quando *cœpit detestari & iurare, quia non nouisset Christum*; sed reuixit, vbi *egressus foras flevit amare*. Nimirum sciuit benignus Pater, non omnes adeò fortes fore, vt per martyria, & sanguinem fufum, peccata sua possint eluere; voluit ergo contentus esse, si vel lachrymis ea ablueremus. Hoc significauit fons ille, qui de latere Christi exiliens nos miseros mortales toties lethalibus plagis affectos, toties exanimatos ad vitam reuocauit. Nam quando *vnus militum lancea latus eius aperuit, continuo exiuit sanguis & aqua*. Fons sanguinis Martyrium, fons aquæ

Aristoteles
in Admiran-
dis. cap. 28.

Luc. 7. 38.

Matt. 26. 75.

Io. 19. 34.

aquæ Baptismum & Pœnitentiam expressit. Siquidem, vt D. Au- S. Aug. lib.
gustinus ait: *Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, mortuos susci-* de Pœnit.
tat, sanitatem auget, gratiam conseruat, claudis gressum, aridis copiam,
caecis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem vnit & ro-
borat. Hoc conciliationis remedium Deus inimicis suis largitus
est. Pro sanguine suo, lachrymas nostras exposcit, quæ & ipsæ san-
guis esse cordis perhibentur, & balneum sunt, quo animæ vulnera
perlanantur. Olim veteres, in amicitia signum, sanguinem è ve-
nis extractum permiscuerunt. Vult Deus etiam nobiscum amicitia
inire, si cum precioso illius sanguine lachrymas nostras coniun-
gamus. Hoc antidotum est totius nostræ calamitatis.

Ad acidulas & thermas, quàm cupidè homines proficif-
cuntur, vt corporis impetrent sanitatem? ad lachrymas cur sunt
tam segnes? quibus tanta vis inest, vt Gehennæ flammam possint
extinguere? In Lycia quondam, teste Seneca, nulli fas erat lachry-
mas fundere, nisi muliebrem vestem induisset, quòd lachrymæ de-
bilis & effeminati animi essent argumentum, & viros dedecerent.
Nempe nulla res temporalis est tanti, vt fletum mereatur. At ve-
rò peccatum generans mortem æternam, vtique tanti est, vt de-
beat, à quocunq; etiam sanguineis lachrymis defferi. Nemo aquæ
parcit, cum domus suæ incendium est restinguendum: & cum ignis
inferni est opprimendus, lachrymis parcemus? Quis Dauide, vrsor-
um, leonum, Gigantis, Philisthæorum victore fortior? & tamen
cum de peccato ageretur, non erubuit scribere: *lachrymis meis stra-* Psal. 6. 7.
tum meum rigabo; noctu nempe; interdiu autem ait: *Exitus aquarum* Pl. 118. 136.
deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam: sic noctes
diésque lachrymas fudit, & quidem tam copiosas, vt lecto lauan-
do sufficerent. Igitur etiam

Vtar ego lachrymis, sed non muliebriter vtar:

Est quoq; qui deceat mascula corda dolor.

Nam etsi, ex communi Theologorum sententia, exterior pœ-
nitentia, seu confessio Sacerdoti facienda, & satisfactio pro pec-
catis, tantùm ad tempus, & secundùm peccati mensuram debeat,
necessariò durare; tamen pœnitentia interior, qua quis de pecca- S. Thó. 3. p.
to commisso dolet, debet durare vsque ad finem vite, vt S. Thomas q. 84. a. 8.
docet. Semper enim debet nobis displicere, peccauisse. Hinc ait Plal. 41. 4.
Dauid: *Fuerunt mihi lachryme meae panes die ac nocte, dũ dicitur mihi*
quotidie: Vbi est Deus tuus? Ad eò, sicut corp⁹ pane, ita anima lachry-

mis pascitur amorem Dei detestationemque peccati significantibus, & minuuntibus timorem diuini furoris. Sicut enim, cum caelum nubibus obtenebratum fulgura oculis, auribus tonitrua ingerit, tam diu etiam fulmina meruuntur, dum nube in imbres resoluta, dies iterum clarescit, & sol caelo reddit serenitatem: ita merito peccator, qui in conscientiae versatur tempestate & mentis caligine, diuini iudicij fulgura, timores mortis, & inferni pericula formidat: at, cum compunctus in lachrymas prorumpit, spem habet diuinae consolationis. Sinit enim se illico molliri Deus, quando videt, mollitum esse cor peccatoris.

III.

Isa. 22. 1.

Psal. 55. 9.

Isa. 3. 8.

& 4. Reg. 20.

Quis tantae clementiae rex vnquam fuit, vt, eodem ferè momento, flagrantissime iratus, & rursus eidem summè placatus esset? At de Deo dicit: *Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi; conuersus est furor tuus, & consolatus es me. Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam.* Quid ita? quia posuisti lachrymas meas in conspectu tuo; tanquam rem tibi acceptabilem & tuo conspectu dignam, tibi que in primis charam. Siquidem, sicut ea, quae in odio nobis sunt, auersamur; ita vicissim illis, quibus animus, ipsdem etiam oculus adhæret. Egrotauerat Ezechias, & veniens ad eum Isaias iam dixerat: *Dispone domui tuae, quia morieris tu, & non viues:* Ezechias autem conuertit faciem suam ad parietem, & cum lachrymis adorauit Dominum, & antequam exiret Isaias mediam partem atrij, factus est sermo Domini ad eum dicens: *Reuertere & dic Ezechia: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audiuorationem tuam, & vidi lachrymas tuas, & ecce sanauit te &c.* Alia lectio habet: *vidi lachrymam tuam*, quasi propter primam lachrymam statim & conciliatus, & sanitatem, & quindecim annos, & liberationem ab Assyrijs donarit. Potestne maior bonitas cogitari? Illata infinito Deo iniuria, æterna damnatione, æterno supplicio digna, lachrymis, immo lachrymâ vnâ compensatur.

IV.

S. Augustin.
lib. de vera
innocent. c.
184.

Matth. 3. 9.

Hæc cum ita sint, boni nunquam de salute sua desperant, sed oculos semper in caelum erigunt, semper misericordem esse iudicem credunt, atque ad poenitentiae remedia, ad lachrymas, ad tunctiones pectoris, ad confessionem, recurrunt. Denique etiam non est desperandum de malis, ait S. Doctor, sed pro ipsis, vt boni fiant, studiosius supplicandum: quia numerus Sanctorum, semper de numero auctus est impiorum. Hæc est ars omnipotentis, è lapidibus filios Abrahamæ suscitantis; hic diuinae misericordiae fructus, vocantis ea, quae non sunt.

sunt: hæc dextera *Excelsi*, de stercore pauperem erigentis. Cuius, in luculenta historia, & exemplum accipe, peccator, & documentum.

Dedit id, ante me, ex idoneo authore, Iulius Mazarinus, de quadam puella, quæ venustate vultus pariter, & iuuenilibus adhuc annis florens, affinis earum rerum, quas fert adolescentia, malæ educationi, malam reposuit mercedem. Nam in delicijs, à matre, & vitæ licentia, enutrita, nimiam indulgentiam eximio dolore compensavit. Itaque assueta facile flecti, improbo parentis suafu, haud ægrè permota incæsto animam polluit flagitio. Nempe aptum matris supplicium erat filix peccatum. Quid ergo Agalma mater (nam hoc illi fuit nomen) nefandi coitus exploratè gnara fecit? Dolorem, quem non potuit premere, in verba effudit; quibus acerbissimis filix aures identidem flagellavit, nefarium ac inauditum crimen comperisse se clamitans: facinus utique non castâ, sed Iocastâ dignum, & flammis expiandum ab eâ perpetratum esse: & quæ alia muliebris furor suggererat. Filia crimen audaciùs facere, quàm patientiùs audire docta, scelusque suum propalatum acerbè ferens, tollere, cum matre, exprobrationem statuit. Aberat tunc pater, optima occasio vindicandi. Igitur, parricidali conatu, matri vitam lucisque vsum, virulento pharmaco, aufert. Vbi pater domum redijt, vacuamque matrefamiliã inuénit, tam inexpectato casu percussus, filiam vultu, voce, minis iracundissimè obiurgavit. Infelix puella ultro citròque malè se verbis acceptam, & quæ metus augurabatur, non ferens, ad ultimam desperationem progressa patri quoque, à quo vitam acceperat, vitam adimere decrevit. Captatâ occasione, remotisque arbitris, cervicem incæstam parentis sicâ abscindit. Facinore parato, se se in fugam dat, asportatâ secum præcipuâ suppellectilis parte. In ignoto loco incognita, omni frontis honore valere iusso, voluptatibus extremè indulgit. Neque enim aliud supererat, quod sperare vellet. Ita diu vitam brutorum vixit, verè errans, sicut ovis, quæ perijt. Et perijisset, nisi eam summus pastor errantem quæsiisset. Vagabatur vbique misera, & fallendi magis temporis, quàm Numinis placandi gratia, aliquando curiosè in templum intrabat, eo ipso tempore; quo diuini verbi præco, Dei misericordiam, vehemènti oratione, exaggeravit, addiditque, Neminem vllum esse, sub celo, ita profundè peccatorum

V.

Iul. Mazarin. in Psal. 50. p. 1. discurs. 10. ex Iac. Vitriac. Cardinal.

cosno

cœno immerfum, cui salutis spes sit intercisa. Affectã concione, continuò illa, omnem moram exosa, ad concionatorem accessit, atque ex eo percontata est: *Num. quæ dixisset, omnia de Dei in peccatores benignitate, vera essent?* Verissima respondit ille, eaque, quæ publicè dixerat, pluribus insuper argumentis confirmavit. Tum illa, *Si, inquit, ita res est, vti confidenter asseris, te obnixè rogo, Pater, ut excipias confessionem meam, ac me à peccatis absolvas, ut pro me fias pius intercessor, apud tantam misericordiam.* Annuit ille: confitetur illa: quã auditã, substitit aliquanto temporis spacio Pater, & cogitare cœpit, qualisnam pœnitentiã eiusmodi peccatrici esset præscribenda? Suspectum fuit hoc silentium puellæ, quæ illico. *Quid hoc, inquit, Pater, iam misericordiam valde extollebas, & nunc videris de salute mea desperare?* *Non ita, non ita,* ait Confessorius, *ò filia, sicut cogitas, sed in tuæ animæ bonum opto, ut ad concionem audiendam, crastino die, iterum te sistas. Quod tibi, pro salutaris pœnitentiã, iniungo.* Hac tam clementi pœnitentiã intellectã, atque, per eius exiguitatem, cum nefandis flagitijs suis, comparatam, in diuinæ bonitatis potentias immensitatẽque ingressa, tanto, ob peccatorum recordationem, dolore vri, atque in tanta suspiria vrgeri cœpit, vt è templo pedem efferre non posset, sed illico caelesti amore, vel liquefcens, vel contabescens, animam efflaret. Accurrunt ad cadentem homines, & adhuc, per mortuæ genas, vberimè currentes lachrymarum riuos deprehendunt. Nunciatur ea mors Concionatori; qui defunctæ animam cœnobij sui Religiosis commendauit. His ergo, pro ea, orantibus, de cœlo eiusmodi vox venit: *Non est opus, ut oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis.* Hic huius tragœdiæ epilogus est; tam citò ex lupa agnam fecit diuina clementia, immo vel vnica diuinæ clementiæ cogitatio.

V I.

Ac ne mulieres duntaxat delicati huius amoris contritionisque tam potentis capaces esse videantur; etiam apud viros, fortis est, vt mors dilectio; adeò vt, præ dolore tam mitis Dei offensi, & ipsi, disiliente in partes corde, emoriantur. Refert exemplum sui temporis author, qui non minùs ipse fecit, ab alijs, laudanda, quàm narrauit ab alijs cum laude gesta. Memorat igitur, in Gallia, id fidelissima relatione traditum accidisse. Ad Petrum de Corboel Senonensem celeberrimi nominis Archiepiscopum (qui in tabulis Democharis numero septuagesimus secundus est. obiit.

que

Cant. 8. 6.

Thom Can.

tiprat. lib. 2.

apum. c. 51.

97.

que anno 1221.) vir quidam venit, qui parum honestè pudicitiam habuerat, vitiòque crescente, vim vitiùmque propriæ filia intulerat. Is, conscientia stimulante, ac tam nefarij criminis magnitudine perculsus, poenitentiaque tactus, prædicto Archiepiscopo, delicta sua ingenti cum dolore animi, lachrymarumque effusione, confessus, quaesivit, an adeò grauis peccator unquam posset, vilo dolore, vel poena, à Domino veniam impetrare? Cui Præsul: Ne dubita, fili, inquiebat, veniam impetrabis, si tanti mali poenitentiam subire volueris. Et ille vehementer exclamans: Volo, inquit, etiam si mille mortes me sustinere volueris. Tanti est, Deum verè dilectum offendisse. Confessarius, hominis contritione cognita, confitenti, & ipse calidissimè collachrymatus: Et ego, inquit, septennem tantum tibi poenitentia poenam impono. Tunc ille, quid ille? num ad nostri seculi morem & frigus vel octidui poenitentiam detrectauit; aut questus est, poenam esse nimis diurnam? Nequaquam. Sed, Quid est, ait, quòd poenitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantum iniungis, quasi viuerem usque in finem mundi, tantum facinus poenis innumerabilibus diluere non valerem. Hoc tanto tamque, ad satis faciendum, parato animo intellecto, Præsul, Vade, inquit, & tres dies tantum in pane & aqua ieiuna. Minuit poenam, auxit dolorem poenitentis, & ad tam foedum facinus luendum, nullam poenam sufficere iudicantis; qui proinde longè impotentius plorans eiulansque ac pectus pugnis contundens, enixissimè rogauit, ne sibi parceret, neue culpa minorem poenam decerneret, sed ut poenitentiam iniungeret salutarem. Tam accensum diuini amoris affectum supra modum admirans antistes, sciens multa dimitti multum diligenti, tandem imperio usus, præcepit homini, ut abiret, & unum tantum Pater noster diceret, sciretque, pro certo, peccatum iam sibi esse dimissum. Ad hanc tam immensam Dei misericordiam ita obstupuit incaluitque confitens, ut magnitudinem diuini æstus non caperet mortale pectus. Nec mora, dirum ille emittens euulatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides est, sicut Deo dignus Episcopus postea prædicauit, quin idem poenitens, sine vlla alia Purgatorij poena, validissima tantum contritione purgatus, ad gloriam euolarit.

Quid primum, quid postremum dicam? quantus hinc dicendi campus? Quanta Numinis clementia? An non verè Deus

VII.

K k k

rex

- rex est ille , ad quem accedens , qui decem millia talentorum debebat , debitum sanè ingens , & vrgens pondus æris alieni , tam citò , quidquid petijt , impetrauit ? Siquidem *Procidens seruus ille , orabat eum dicens : Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi : Misertus autem Dominus serui illius , dimisit eum , & debitum dimisit ei.* Atqui seruus , non remissionem , sed dilationem solutionis tantùm petierat : Dominus autem , atque in eo Christus , ait , *omne debitum dimisi tibi. cur ? quoniam rogasti me.* non , quia triduo in pane & aqua in ediam sustinuisti ; non quia vigilijs te macerasti ; non , quia longis peregrinationibus corpus tuum fatigauisti ; non , quia multis annis te , cilicio & cinõre , virgis & flagris , castigauisti ; non , quia in eremum ac solitudinem secessisti ; sed *quoniam* animo tam contrito *rogasti me.* Merebaris quidem illis omnibus te expiare ; & agnoscebas , te meruisse. Quia , verò tam paratus , tamque promptus eras , pro facto , acceptauisti voluntatem faciendi. *Cor contritum & humiliatum non despexi.* Tã miserante sum animo , vt sufficiat mihi , confessio tua , contritione tali stipata. Verus animi peccata retractantis dolor , apud me , ceteris rebus omnibus antecellit. Hoc puella illa patris , hoc pater iste filix toro abominandus experti , iam mihi æternùm canunt : *Delictum meum cognitum tibi feci : & iniustitiam meam non abscondi. Dixi : Consuebor aduersum me iniustitiam meam Domino : & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pro hac tanta misericordia , hominibus impetranda , orabit ad me *omnis sanctus in tempore opportuno* , antequam scilicet tempus misericordiæ finiatur , dum hæc vita durat ; dum gemitus , dum suspiria , dum lachrymæ sunt salutare. Sic patri huic incæstuoso , sic incæstuosæ filix salutare fuerunt , ignemque & Inferni , & Purgatorij extinguere potuerunt. A morte pater iste transijt ad vitam ; ab ipsis inferorum portis , hæc filia , ad superos , migravit. Itaque *Non est opus , vt oreris pro ipsa ; potius ipsa orabit pro vobis ;* iam sancta , iamque exemplum , quæ paulò priùs fuit scandalum. Hæc , ad peccatorem , Christus de cælo clamat .

VIII.

- Videtur mihi , cum ista voce , ipsa quoque illa beata puella . & hic diuino vir amore confossus contritioneque ipsa extinctus , de cælo , clamare : *Venite , & videte opera Dei : terribilis in consilijs super filios hominum. Venite , audite , & narrabo , omnes , qui time-*

timetis Deum: quanta fecit anima mea. Atque in primis, vos Con-
 cionatores, qui meritò sæpe fulminatis in peccatores, & illis iu-
 stitiam iramque diuinam inculcatis; illud etiam sedulò memen-
 tote, vt homines in spem erigatis, altissimisque vocibus identi-
 dem clametis: *Quoniam tu, Domine, suavis & mitis: & multa mi-* Psal. 85 4.
sericordia omnibus inuocantibus te. Multi magis se sinunt duci spe,
 quàm impelli timore. Res violenta est metus, quæ non diu du-
 rat, nisi amore fulciatur. Amorem conciliat occasio sperandi.
 Sperandi maxima & occasio & caussa est agnitio diuinæ bonita-
 tis, ob vnum gemitum, & vnã lachrymulam, mille flagitia con-
 donantis. Hanc, vos Dei præcones, extollite; hanc mortali-
 bus ob oculos ponite: hanc omni arte, omnibus coloribus exor-
 nate. dici nimium non potest, vbi est infinitum. Non tot despe-
 rarent, si scirent, Deum promptiorem esse ad dandam veniam,
 quàm homines ad accipiendam. Verè Deum nouit, qui in Deum
 confidit. *Ille negat Deum, qui eum peccata dimittere non credit.* S. Augustin.
Dei misericordia est, vt peccata nostra dimittat. Nam si vellet pro me- serm. 4. de
ritis agere, non inueniret, nisi quos damnaret. Denique Dauidem Natiuit. Do-
 audite: *Deus meus, misericordia mea, inquit. Non inuenit impletus* min. super
bonis Dei, quid appellaret Deum suum, nisi misericordiam suam. O no- Psal. 94.
men, sub quo nemini desperandum! Deus meus, inquit, misericordia Idem Au-
mea. Hæc beata puella illa mihi videtur ad Concionatores, de gustin. in Pf.
 cælo, clamare. Agite, concionatores, idem clamate ad pecca-
 tores: vt qui Dauidem secuti sunt peccantem, sequantur etiam
 pœnitentem. Esto Bethsabæam vitiârint, esto Vriam occiderint,
 & adulterium homicidio cumulârint; possunt tamen lachrymis
 & illam fœditatem, & hunc sanguinem emundare, vt multos
 antecedant, qui sibi de innocentia superbè ipsis applaudunt. 58.
Mul- Matt. 19 30.
ti erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Hoc autem dicebat, vt S. Chrysoft.
nec illi torperent: tanquam redire non possent; nec hi præsumerent, hom. 77. ad
tanquam stent immoti. Hoc & Ioannes exclamans aiebat: Potens est populum.
Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraha. Ne igitur confidamus
stantes, sed nobis dicamus: Qui stat, videat, ne cadat. Neque iacen-
tes desperemus, sed dicamus: Nuncquid qui cadet, non adyciet, vt re-
surgat? Nam & Iudas prius filius regni erat, & postea factus est ge-
benna filius: & multi, postquam in ipsum ascenderunt cali verticem,
& in desertis morati sunt, quòd paulò torpuerint, supplantati sunt, &
ad ipsum

444 Ca. XLIII. Omnes ad pœnitentiã & gratiarũ actionẽ vocari.
ad ipsum malitiã barathrum deuenerunt. Alij rursus illinc ascende-
runt in calum, & ex orchestra, ad Angelicam migrare conuersa-
tionem; & tantam virtutem exhibuerunt, vt expulerint demones, &
alia multa fecerint signa.

IX.

Sed neque Confessarios non compellat vtraque hæc hi-
storia monetque, vt se Patres esse, aut paternos iudices oportere,
meminerint. Si Dei vices agunt, Dei clementiam imitentur,
neque sint in homines, homines ipsi, Conditore suo imitiores.
Sciant se quoque iudicandos. Qualem ergo ipsi cupiunt habere
iudicem Deum, tales & ipsi se se iudices exhibeant. Quid medicus
prodest, qui vulnera non sanat, sed exasperat? & plagas
detegenti plagas accumulatur? Itaque qui paternè vult agere cum
pœnitente, contritionem eliciat, non indignationem: in spem,
peccatorem erigat, non conijciat in desperationis abyssum. Et
si enim nonnullis in saxum induratis malleo opus est, vt conterantur;
cum quibus si leniter agas, laudare eos videberis, & in peccatis
confirmare; qui vtique fortiter tangendi sunt, vt, per callum,
dolorem perfentiscant: sunt tamen alij, qui acri monitione
penitus franguntur, quos quocunque flectas, si diuini amoris ac
misericordiæ adhibeas suauitatem. His & concionator, & confessarius
Deum iustum quidem, sed, in hac vita maximè, clementem ante oculos
ponat; illum nempe Deum, qui vocat

S. Augustin.
in Psal. 32.
serm. 1.

auerfos, donat peccata conuersis. patiens est super peccatores, donec
conuertantur. Quodcumque conuersi fuerint: præterita obliuiscitur,
futuram promittit. Hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos,
adiuuat dimicantes, neminem deserit laborantem & exclamantem ad se:
donat vnde sibi sacrificetur, ipse tribuit, vnde placetur. Hoc magnum
misericordiæ tempus, non nos transeat. Veniturum est enim iudicium.
Et tunc erit pœnitentia, sed infructuosa. Huiusmodi conciones,
hamus sunt, quo trahuntur etiam in magno peccatorum pelago natantes:
prunæ sunt, quibus bona indoles liquefit: flammæ sunt, quibus etiam
frigida corda incenduntur.

X.

Quis beneficium nouit, & non amat? Quidquid huc vsque
laboratum est, laboratum est, vt Deum bonum, iustum, misericordem,
facientem omnibus bene, nosceremus. Vel Seneca hunc ex hac
notitia fructum agnouit: nam contra Epicurum disputans, qui Deum
non esse de nobis sollicitum, nec conferre nobis

nobis vlla bona, sacrilegã inscitã docebat, negat vllum esse, ad quem aliquid, ex illo benignissimo fonte, non manãrit. *Non dat Deus beneficia, inquit, sed securus & negligens nostri, auersus à mundo aliud agit, aut (qua maxima Epicuro fœlicitas videtur) nihil agit, nec magis illum beneficia, quàm iniuria tangunt. Hoc qui dicit, non exaudit precantium voces, & undique sublatis in calum manibus vota facientium priuata ac publica. Quod profecto non fieret, nec in hunc furorem omnes mortales consensissent alloquendi surda numina, & inefficaces Deos, nisi nossent illorum beneficia nunc vtrò oblata, nunc orantibus data, magna, tempestiua, ingentes minas interuentu suo soluentia. Quis est itaq; tam miser, tam neglectus, quic tam duro fato, & in pœnam genitus, vt non tantam Deorum munificentiam senserit? ipsos complorantes, sortem suam, & querulos circumspice, inuenies non ex toto beneficiorum caelestium expertes, neminem esse, ad quem non aliquid ex illo benignissimo fonte manauerit. Parum autem id quidem nascentibus ex equo distribuitur? vt qua sequuntur in equali dispensata mensura transeamus, parum dedit natura cum se dedit? Non dat Deus beneficia? Vnde ergo ista qua possides? qua das? qua negas? qua seruas? vnde hac innumerabilia oculis aureis & animum mulcentia? Vnde illa luxuriam quoque instruens copia? neg, enim necessitatibus tantummodo nostris prouisum est, vsque in delicias amamur. Tot arbuta non vno modo frugifera, tot herba salutare, tot varietates ciborum, per totum annum digesta, vt inertis quoque foruita terra alimenta preberent. Iam animalia omnis generis, alia in sicco solidoque, alia in humido innascentia, alia per sublimem dimissa, vt omnis rerum natura pars tributum aliquod nobis conferret. Flumina hac amœnissimis flexibus campos cingentia, illa prebitura commercijs viam, vasto & nauigabili cursu vadentia, ex quibus quadam, statis diebus, mirabile incrementum trahunt, vt anhela & feruenti subiecta celo, loca subita vis aestiui torrentis irriget. Quid medicatorum torrentium vena? quid in ipsis littoribus aquarum calentium exundatio? Te, Lari maxime, teque Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino. Si pauca quis tibi donasset iugera, accepisse te diceres beneficium, immensa terrarum latè patentium spatia negas esse beneficia? si pecuniam tibi aliquis donauerit, & arcam tuam (quoniam id tibi magnum videtur) impleuerit, beneficium vocabis. tot metalla defodit, tot flumina emisit in era, super qua decurrunt sola aurum vehentia: argenti, æris, ferri immane*

Senec. lib. 4.
de benef. c.
5. 6. 7.

446 Ca. XLIII. Omnes ad poenitentiam & gratiarum actionem vocari.
pondus omnibus locis obrutum, cuius inuestigandi tibi facultatem de-
dit, ac latentium diuitiarum, in summa terra, signa disposuit. negas te ac-
cepisse beneficium? Si domus tibi donetur, in qua marmoris aliquid re-
splendeat, & tectum nitidius auro aut coloribus sparsum, num medicore
munus vocabis? Ingens tibi domicilium, sine ullo incendio aut ruina me-
tu, struxit, in quo vides non tennes crustas, & ipsa, qua secantur, la-
mina graciliores, sed integras lapidis pretiosissimi moles, sed totas varie
distinctasq; materia, cuius tu paruula frustra miraris, tectum vero ali-
ter nocte, aliter interdum fulgens, negas te vllum munus accepisse? &
cum ista, qua habes, magno estimes, quod est ingrati hominis, nulli
debere te iudicas? Vnde tibi istum quem trahis spiritum? Vnde istam,
per quam actus vite tuae disponis atq; ordinas, lucem? Vnde sanguinem,
cuius cursu vitalis continetur calor? Vnde ista palatum tuum saporibus
exquisitis ultra satietatem laceffentia? Vnde haec irritamenta iam lassae
voluptatis? Vnde ista quies, in qua putrescis ac marces? nonne, si gratus
es, dices? Deus nobis haec otia fecit.

Namq; erit ille mihi semper Deus, illius aram

Saepe tener nostris ab oculibus imbuet agnus.

Ille meas errare boues, ut cernis, & ipsum.

Ludere, quae vellem, calamo permisit agresti.

Ille Deus est, non qui paucas boues, sed qui per totum orbem armenta
dimisit, qui gregibus ubiq; passim vagantibus pabulum praestat, qui pas-
cua hibernis aestiua substituit, qui non calamo tantum cantare, & agre-
ste atq; inconditum carmen, ad aliquam tantum oblectationem modulari
docuit, sed tot artes, tot vocum varietates, tot sonos, alios, spiritu no-
stro, alios, externo, cantus eduturos commentatus est. Neq; enim no-
stra ista quae inuenimus dixeris, non magis quam quod crescimus, quam
quod ad constitutum tempus sua corpori officia respondent. Num pue-
rilium dentium, nunc ad surgentem iam aetatem, & in robustiorem gra-
dum transeuntem pubertatem, & ultimus ille dies fugienti vitae terminum
ponens. Intra sunt nobis, omnium aetatum, omniumq; artium semina,
magisterq; ex occulto Deus producit ingenia; immo producit omnia,
& producit sapientissimam bonitate temperata, ut iure ubique di-
cere possimus: Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen
tuum, in vniversa terra?

Psal. 8. 1.

I X.

Immo, quam amabile? Idcirco dicitur: Oleum effusum
nomen tuum, ideo adolescentula dilexerunt te; quae oleo atque odo-
re tan-

re tantę benignitatis ubique spirantis suauissimę trahuntur. Quam *adoleſcentula* vocantur, vt exponit Origenes, animę in virtute nondum perfectę, sed incipientes. Hęc enim, teste S. Gregorio Nyſſeno, sunt, quę idcirco Deum diligunt, quia sentiunt, nominis illius effusionem, fragrantiam, & suauitatem. Perfecti non spectant eiusmodi suauitates. Amant enim Deum propter Deum; amant, vt ament: quippe amor verus non est mercenarius, sed liberalis. Amor verus ille est, qui ait: *Sive viuimus, sive morimur, Domini sumus*. Sive extollimur, sive deijcitur, Dominum diligimus. Sive percutiat, sive sanet, Dominum amamus. Siquidem, vt Chryſostomus ait: *Amantis est, nunquam ab his abſistere, quę placent amato: sed dicere: Quis nos ſeparabit à charitate Christi? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculũ? an perſecutio? an gladius?* Quare de his, in altero volumine diſſerendum est; vt diſcamus & illud dicere, quod ſequitur: *In his omnibus ſuperamus, propter eum, qui dilexit nos*. Diligit enim etiam, cum punit. Quam ob cauſam, multo magis exclamandum est: *Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terrã?* Quod etiam vt, hoc titulo, *admirabile eſſe, ſcias*, LECTOR,

*Id quod maximę, in orbe, miror, hoc eſt:
Oderunt homines Deum, nec ullam
Nouerunt odij inuenire cauſam.*

Omnia ad maiorem diuinę Bonitatis
gloriam.

Orig. in lib.
duar. homil.
in Cantic.
S. Gregor.
Nyſſen. orat.
1. in Cantic.

Rom. 14. 8.

S. Chryſoſt.
hom. 1. ad
popul.
Rom. 8. 35.

pfal. 8. 1.

[Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page]